

10.28x9.92	1/4	עמוד 1	גלובס - כותרת	24/04/2017	58201765-4
39804					

צינורות באוויר

שטייניץ, תשכח מ־EAST MED, זה לא יעבוד

צילום: איל יצהר

ג'ינה כהן, מומחית לתחום הגז הטבעי, סבורה כי פרויקט הנחת צינור הגז בין ישראל לאיטליה, שמקדם שר האנרגיה, כרוך ביותר מדי סיכונים, וסיכויי התממשותו קלושים. לחלופין היא ממליצה להתמקד בהשגת יעדים בשוק המקומי

"חדשות", עמ' 8-10

26.95x32.7	2/4	8 עמוד	גלובס - כותרת	24/04/2017	58201763-2
39804					

להיות או לא להיות מעצמת גז

למרות השיווק האגרסיבי של שר האנרגיה יובל שטייניץ לפרויקט הנחת צינור הגז בין ישראל לאיטליה ולמרות מפגן הסולידריות מצד האיחוד האירופי, יש בפרויקט הזה יותר מדי סיכונים, הן כספיים והן הקשורים לקשרי החוץ של מדינת ישראל, והסיכויים להתממשותו קלושים. לחלופין, מומלץ לשר שטייניץ להתמקד ביעדים לשוק המקומי. כאן סיכויי השגתם גבוהים

ג'ינה כהן

אירופה, חיל הפרשים הישראלי, או ליתר דיוק צינורות הגז שלו, באים לעזרתך! זה לכל הפחות מה שמשרד האנרגיה שלנו היה רוצה שנאמין. שר האנרגיה יובל שטייניץ ומנכ"ל משרדו שאול מרדור הצהירו בגאווה פעמים חוזרות ונשנות בחודשים האחרונים שישראל תניח את צינורות הגז התת-ימיים הארוכים והעמוקים ביותר בעולם, לאורך כ-2,000 ק"מ בין ישראל לאירופה באמצעות מה שהפך להיות ידוע כ"צינור הגז East Med" (קיצור למזרח הים התיכון, ראו תרשים), שיושלם עד שנת 2025. השניים נודדים ברחבי העולם כמו טווסים עטורי נוצות מהודרות, בעוד שמומחי הגז עצמם ספקניים מאוד. שטייניץ ומרדור משווקים תפיסה שעלולה לקרוס עוד לפני שהיא עוזבת את לוחות השרטוט. שניהם מדגישים שהפרויקט הזה ימומן על ידי המגזר הפרטי, כלומר כסף של אנשים אחרים. הם גם מסתכנים בכך שיעירו מרבצו את הדוב הרוסי ומשתמשים בתעשיית הגז הישראלית כבשפן הניסויים הפרטי שלהם וכקרב קפיצה אפשרי לשאיפותיהם הפוליטיות בזירה הבינלאומית.

אבל הדוב הרוסי עומד בדרכם באמצעות מחירי גז נמוכים ממקורות יבשתיים, שלגז הישראלי אין סיכוי להכותם, ולכן כל מיום כזה הוא מקרה אבוד מראש. ואם שטייניץ ומרדור חיים באשליה שהמחיר לא קובע אלא הפוליטיקה, כדאי להם להתבונן באמריקאים שמתקשים למכור לאירופה את הגז הנוזל שלהם, גם הוא יבשתי (ולעתים קרובות תוצר לוואי של נפט), במחיר של פחות מ-3 דולרים ליחידת חום (MMBtu). הנציבות האירופית לא קונה גז – חברות קונות אותו למטרת רווח. אחרי קבלת כמה פניות בהולות מקולגות אירופיים שתהו "מה לכל הרוחות משמעות ההצהרה המשותפת שנחתמה בתל אביב ב-3 באפריל בין חמשת שרי האנרגיה של ישראל, קפריסין, יוון, איטליה והנציבות האירופית", החלטתי לספק את הפרשנות שלי למצב בשטח.

עצי זית

הכול מתחיל בשאיפתן של החברות בנציבות האירופית לשפר את תנאי חווי הגז שלהן ולהפחית את תלותן ביבוא גז רוסי. האיחוד האירופי עשה כברת דרך ארוכה לקראת השגת היעד הראשון, לאחר שבמאסר 2017 גזפרום הרוסית הסכימה לכמה שינויים בחווי האספקה שלה ללקוחות אירופים. שני השינויים העיקריים הם במחירי הגז ובסעיפי היעד, שני נושאים קשורים במידת מה. עד כה, חווי הגז ארוכה הטווח של גזפרום היו א. מוצמדים ברובם למחיר הנפט וב. כללו מגבלות טריטוריאליות, כלומר אסרו על מדינות למכור מחדש את הגז שקיבלו מרוסיה, ובכך מנעו זרימה חוצת גבולות של גז. הגבלות היעד הללו אפשרו

לגזפרום לגבות מחירים מופקעים בייחוד מהמדינות שתלויות במיוחד במשלוחי הגז מרוסיה (כמו פולין, בולגריה, אסטוניה, הונגריה, ליטא וצ'כיה). בחודש שעבר הגיעו הנציבות האירופית וגזפרום להסכם שלפיו גזפרום מוותרת על כל הגבלה על מכירה משנית של גז שלה על ידי המדינות הלקוחות, ומסכימה שכל מחירי הגז העתידיים באירופה יהיו מבוססי hub (מוקד סחר בגז) וייבדקו בצורה תכופה.

בדיקות המחירים הללו יופעלו, על פי מסמכי הנציבות האירופית, על אספקת הגז במרכז ובמזרח אירופה,

"אם גז של לקוחה רלוונטית לא ישקף את התפתחות מחירי הגז בגבולות גרמניה, צרפת ואיטליה, או את התפתחות מחירי הגז בשוק הנוזל במקורי הסחר בגז באירופה היבשתית". כמה שנוגע ליעד השני של האיחוד האירופי – צמצום התלות ביבוא הגז מרוסיה – האיחוד רחוק ממנו יותר מאשר אי פעם, ולמעשה הפסיק להתייחס אליו במסמכי הרשמיים, ואפילו הסיר את כל התנגדותיו לצינור הצפוני Nord Stream 2. הפקת הגז במדינות האיחוד האירופי פחתה, ויבוא הגז של גזפרום עלה בשנת 2016 ב-12% לשיא של 179 bcm (מיליארד

מטר מעוקב), שהיוו 40% מסך צריכת הגז של האיחוד האירופי. כאשר גז טבעי הופך למקור האנרגיה הראשוני הצומח ביותר, שצפוי להגיע ל-30% מצריכת האנרגיה הראשונית באיחוד האירופי בשנת 2030, האיחוד (לפחות ברמת הנציבות) להוט מאוד לגוון את מקורות אספקת הגז שלו ולהרחיקם מרוסיה, שחלק גדול מכוחה הפוליטי באירופה נובע ממשלוחי הגז שלה ליבשת. בכל הנוגע לאספקת גז בצינורות, ההתמקדות העיקרית של האיחוד במאמצי גיוון המקורות מתבססת על שני מיזמים: 1. מסדרון הגז

הדרומי, SGC, שמיועד להביא גז מאזרבייג'אן וממקורות נוספים באגן הים הכספי; 2. משלוחים מאיראן. אלא שאיראן מתוסכלת מהאיתיות שבה חוזרות חברות הנפט והגז המערביות למדינה בגלל החשש שהנשיא טראמפ יטיל מחדש עיצומים. לאחרונה דחתה איראן שוב את סבב מתן רישיונות הפיתוח לשרות גז ונפט, ואף פנתה לרוסיה ולסין כדי שיסייעו לה לפתח את משק האנרגיה שלה באמצעות השקעות וטכנולוגיה. רק החודש התחייבה רוסיה להשקיע יותר מ-50 מיליארד דולר באיראן,

26.33x33.75	3/4	9	עמוד	כותרת	גלובס	24/04/2017	58201781-2
לויטן - מאגר נפט וגזמאגר גז NATURAL GAS תטבעי - 39804							

יובל שטייניץ. חשתמש בתעשיית הגז הישראלית כבשפן הניסויים הפרטי שלו צילום: איל יצהר

לתוך הקלחת הזו נכנסים כעת שטייניץ ומרידור בהופעתם בזירה העולמית. והם לא לבד: שרי האנרגיה של קפריסין, יוון ואיטליה ואפילו הנציב האירופי לענייני אנרגיה, מיגל אריאס קנייטה, משתפים איתם פעולה.

כל השחקניות של East Med

מלבד העובדה שמפגן הסולידריות הזה בין חמשת השרים מאפשר להם אינספור הזדמנויות לצילומים משותפים, מעניין בכל זאת לצלול עמוק יותר אל האינטרסים הפרטיים והמנוגדים של כל מדינה ושל הנציבות האירופית בפרויקט צינור East Med.

הנציבות האירופית (EC)

אם נביא בחשבון את כל מה שתיארנו לעיל, הנציבות האירופית וכמה מדינות חברות אכן להוטות מאד (לפחות ברמה הפרלמנטרית) לגוון את מקורות הגז שלהן, ואפילו להחליף כמה חוזים שמסתיימים במחצית העשור הבא, כגון עם רוסיה ואלג'יריה. במסיבת העיתונאים ב־3 באפריל בתל אביב אמר נציב האיחוד לענייני אנרגיה קנייטה שפשוט אי אפשר להשוות בין

שטייניץ ומרידור נודדים ברחבי העולם כמו טווסים עטורי נוצות מהודרות ומשווקים את צינור הגז לאיטליה, בעוד שמומחי הגז עצמם ספקניים מאוד. השניים משווקים תפיסה שעלולה לקרוס עוד לפני שהיא עוזבת את לוחות השרטוט

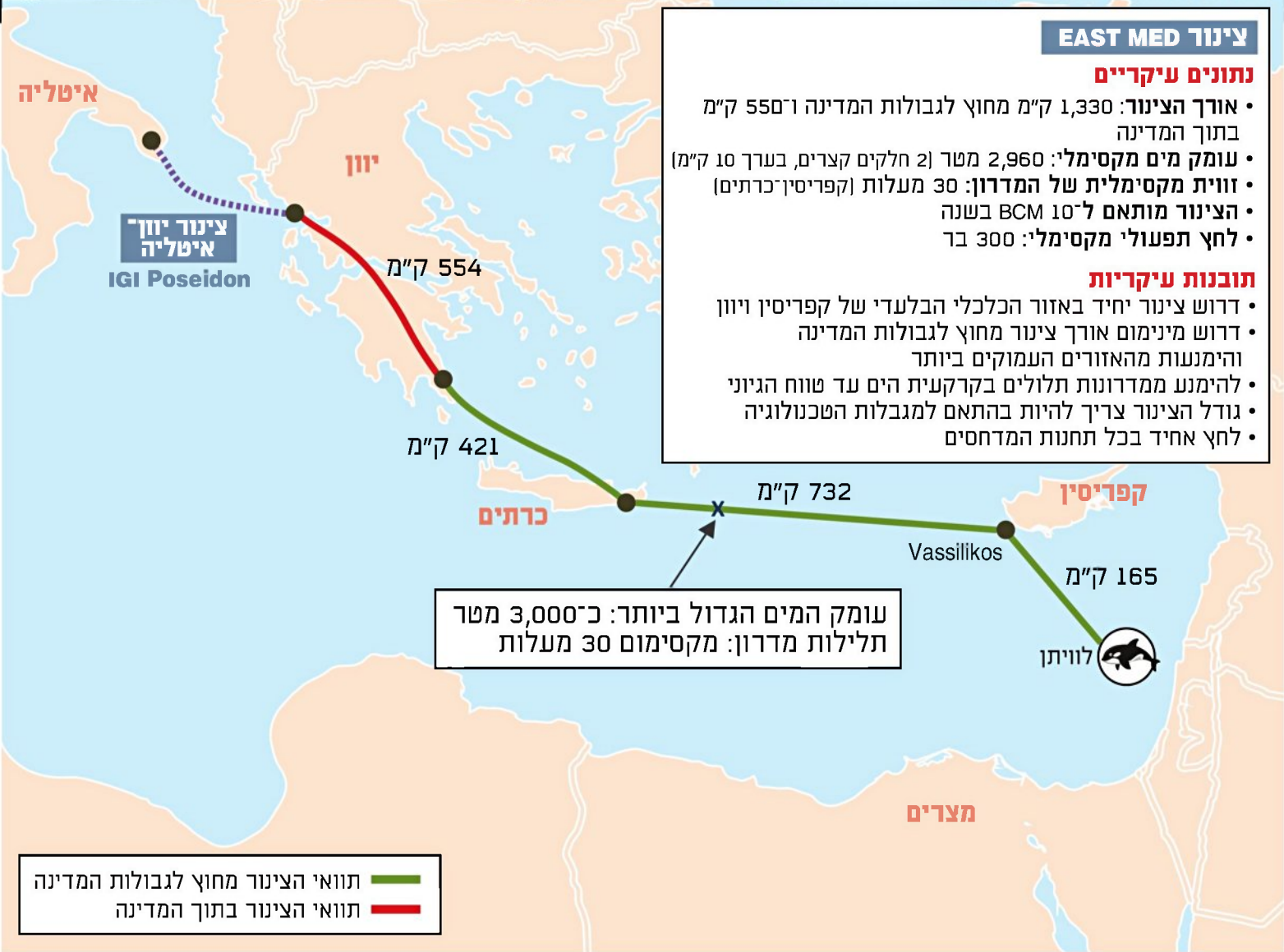
צינור Nord Stream 2 לצינור East Med: "הצינור הצפוני השני לא מספק שום גיוון או ביטחון של אספקה לאירופה (מפני שהוא מספק גז רוסי לאירופה, בצינור חדש), ואילו צינור הים התיכון המזרחי מתאים בדיוק למה שאנחנו צריכים", אמר.

אבל ייתכן שיש סיבה נוספת לביקורו של קנייטה בישראל. קודם כול, כאשר מדינות כמו יוון, איטליה וקפריסין תומכות בפרויקט הצינור המזרחי, גם הנציבות האירופית אמורה לתמוך בו. אבל קנייטה מעולם לא היה שבע רצון מהתלות בגזפרוס ובגז הרוסי. לאחר שהנציבות האירופית נאלצה להגיע להסדר עם גזפרוס ולהשלים עם הפרויקטים של צינורות Nord Stream 2 ו־TurkStream, ביקור בישראל ותמיכה בצינור East Med יוצרים נראות של גיוון. הנציבות האירופית מצטיירת לכל הפחות כמי שתומכת בערוצי גז נוספים, ולא חשוב עד כמה הם יהיו חסרי תועלת.

קפריסין

כמו ישראל, גם קפריסין גילתה מרבצי גז משמעותיים, אך בניגוד לישראל היא לא הצליחה עד כה לקנות, למכור, לייבא, לייצא, להעביר, להחליף או לצרוך גז טבעי כלשהו. היא מחפשת שוק בינלאומי ל־100 bcm לפחות מתוך

המשך בעמוד 10 <<

הקיבולת של צינור TAP לאחר שיפתרו הבעיות לרשות הזרמת גז רוסי מצינור TurkStream השני). עם כל הבעיות הללו, גם אם השלב הנוכחי של SGC יושלם, מאוד לא סביר שיהיו לו הרחבות נוספות, ולכן הוא לא יהווה תחרות רצינית לגז הרוסי. בנוסף לכל זה, רוסיה מגיבה על התחרות על לקוחותיה באירופה בשני פרויקטים משלה, Nord Stream 2 ו־TurkStream. שני הצינורות הללו מיועדים להגדיל את המשלוחים מרוסיה לאירופה, והאיחוד האירופי כבר אינו מסוגל או שאינו רוצה לכאורה להתנגד להמשך בנייתם.

הכדאיות של פרויקט SGC נראית כעת פחות משכנעת מכפי שנראתה בשלב החלטת ההשקעה הסופית (FID) ב־2013. העלות הכוללת של הולכת הגז לאורך 3,500 ק"מ משדה שאה דניז באזרבייג'אן לאיטליה נאמדת ב־5.6 דולרים ל־MMBtu (כלומר, רק עלות ההולכה בצינור לפני מחיר הגז עצמו). עם מחירי גז טבעי באירופה שצפויים להישאר בטווח של 6־5 דולר ל־MMBtu בעתיד הנראה לעין, הפרויקט הזה מחשב מחדש את האופציות שלו (כמו השארת כל 16 bcm בטורקיה, הנחת צינורות לאלבניה ומונטנגרו, או העמדת

South Caucasus, TANAP (טראנס אנאטולי) ו־TAP (טראנס אדריאטי) – לפרויקט הזה הייתה בעיה של הנחת השלב הסופי של הצינור באיטליה בגלל הצורך לעקור ואחר כך לשתול מחדש עצי זית עתיקים בנקודת הכניסה לאיטליה. בסופו של דבר אישרה מועצת המדינה בסוף מארס של־TAP יש כל האישורים הנדרשים. אבל בעיה יסודית יותר היא שאזרבייג'אן עצמה סובלת ממחסור בגז ליצוא נוסף בשל כמה גורמים, ובהם ירידה בהפקה מכמה שדות אזריים, ביקוש מקומי גבוה יותר לגז ומכירות מוגדלות לגאורגיה ולטורקיה). בנוסף,

ובכך קיבלו למעשה הרוסים את הזכות לקבוע מהן הכמויות שיופקו מכל שדה שבו רוסיה תהיה מעורבת, ולאילו מדינות יימכר הגז הזה. איראן אפילו הרחיקה לכת עד כדי כך שהצהירה שלשתי המדינות יש היכולת להקים שוק גז בינלאומי משותף. זו בהחלט הצהרה מרתיעה, בהתחשב בכך שלאיראן ולרוסיה יתרות של כ־2,780 tcf (טריליון רגל מעוקבת) של גז טבעי, שהן כ־44% מסך היתרות העולמי.

במה שנוגע לפרויקט SGC מהים הכספי לאירופה, שכולל שלושה צינורות (ראו תרשים) – דרום קווקאז,

0 ‑ 58201798	24/04/2017	ג ל ו ב ט ‑ כ ו ת ר ת	עמוד 10	4/4	26.95 × 32.47
39804					

המשך מעמוד 9 <<

bcm 127 שהיא כבר גילתה, ולכמויות גדולות הרבה יותר שעשויות להתגלות כאשר החברות העולמיות שהיא משכה לאי (טוטאל, Eni, אקסון־מוביל, קטאר פטרוליום, קוגאס, נובל) יחדשו את פעילות החיפושים שלהן. השווקים שקפריסין בוחנת לאחרונה כוללים את מצרים וירדן, אבל עדיין לא הושגה התקדמות לקראת הסכמים. מכירת גז ישירה למדינות האחיות באיחוד האירופי תתאים יותר לחזון של קפריסין – קבלת תפקיד חשוב במסגרת האיחוד. תלות אירופית בגז קפריסאי אכן תגביר את חשיבותו האסטרטגית של האי ותגביר את ביטחונו הלאומי. מה שקפריסין טוענת שהיא לא תעשה לעולם זה למכור גז שלה לטורקים, כל עוד הבעיה הקפריסאית (הפלישה הטורקית ב־1974 וחלוקת האי) נותרת לא פתורה, ועל אף שטורקיה היא שכנה קרובה, ולכן היא האופציה העדיפה מבחינה כלכלית. בנוסף, קפריסין ללא פתרון של הבעיה הקפריסאית רוצה למנוע מישראל לסגור עסקת גז עם טורקיה. בתרחיש הטוב והגרוע ביותר מבחינתה, ישראל וטורקיה מניחות צינור גז ביניהן דרך האזור הכלכלי הבלעדי של קפריסין נגד רצונה, או שהיא תהווה סיבה למתיחות אזורית אם ישראל וטורקיה ייאצו לוותר על הצינור. בצד החיובי, קפריסין היא המדינה האירופית היחידה השותפה ב־ EastMed שמקוהו (מאז גילוי שדה אפרודיטה בסוף 2011) להפוך למוקד סחר באנרגיה (hub) חשוב ולספקית שירותים לתעשיית הפחמימנים, כמו גם להפוך למרכז ספנות בינלאומי.

יוון

יוון היא צרכנית גז קטנה, עם ביקוש של כ־3 bcm בשנה, והדירת גז של 12% בלבד למגזר האנרגיה, מול ממוצע של 21% באירופה. אבל כעת יוון להוטה להפוך בעצמה למוקד סחר באנרגיה אזורי על חשבון קפריסין וטורקיה, והיא רואה את עצמה כנקודת המעבר הטבעית של גז מהאגן הכספי ומרוסיה לדרום אירופה. יוון, שכבר מחוברת בצינור לטורקיה, מעוניינת להרחיב גם את קשרי הצינורות שלה וגם את מתקני הגט". יוון עומדת להפוך למסדרון אפשרי לגז מהמזרח למערב באמצעות צינורות כמו IGI Poseidon, TurkStream, TAP (לאיטליה) או IGB ו/או צינורות הבלקן המערביים (שהשניים האחרונים מהם הם לבלגריה).

יכול להיות שעוד צינור אחד ליוון יחזק את מאמציה להפוך למוקד סחר בגז.

איטליה

איטליה, שצרכה ב־2016 כמות אדירה של גז, מעל 70 bcm, שחלק גדול ממנו הגיע מאלג'יריה ומרוסיה, עומדת גם היא להיות מחיבורים חדשים לצינורות גז. פרויקטים אלו אמורים להגיע לאיטליה מיוון ולהמשיך צפונה לגרמניה ולמדינות מרכז ומזרח אירופה (באמצעות הזרמה הפוכה בצינור TENP ב־2018). אבל איטליה חוששת יותר ויותר מהבעיות שפקדו את TAP ומכך שהצינור הזה אולי לא יגיע לעולם

לאיטליה, או שהוא יביא איתו יותר גז רוסי מאשר גז מהים הכספי. בתחילת אפריל איטליה הציגה את אסטרטגיית האנרגיה הלאומית שלה ברומא. המטרה היא להיערך לתפקיד עתידי של מוקד סחר בגז באמצעות הגדלת אספקת הגז בצינורות, יכולת רה־גזיפיקציה (החזרת הגז ממצב נוזלי) והשקעה בעוד מתקני אחסון גז. חברת ENI האיטלקית מעורבת מאוד במגזר חיפושי וקידוחי גז ונפט במזרח הים התיכון, עם שדה הגז המצרי הענק זוהר שמכיל 30 tcf, שההפקה ממנו

בפרויקט East Med אנחנו מסתכנים בהכעסת הדוב הרוסי, עם השלכות לא ידועות למצב כזה. לכל הפחות, פוטין יכול להחליט להתנגד לפרויקטים אחרים של יצוא ישראלי שיש להם סיכויי הצלחה גדולים בהרבה, כמו יצוא גז לטורקיה

צפויה להיפתח בסוף שנה זו, שדות נוספים במצרים, והשותפות שלה בשישה אזורי חיפוש בקפריסין (2,3,9,6,8,11). הנחת צינור גז ממזרח הים התיכון עד איטליה תעזור מאוד להפוך את מוקד הסחר בגז האיטלקי (PSV) למרכז גז ים תיכוני שיתחרה במוקדי הסחר של בריטניה (NBP) והולנד (TTF). איטליה מתחרה גם מול שאיפותיה של גרמניה להפוך למוקד הסחר/נקודת המעבר של אירופה, אך זהו חלק נוסף בפאזל.

ישראל

אז למה השר שטייניץ מקדם בכוח כה רב את פרויקט צינור East Med? לרעתי, המטרה של שטייניץ עשויה להיות אחת משתיים: 1. קידום עצמי. ב־27 בפברואר הוא אמר בראיון רדיו: "אומר לכם מה אמרתי כשראש הממשלה שאל אותי את זה לפני שנתיים – העדיפות הראשונה שלי היא להיות שר החוץ והשנייה היא להיות שר האנרגיה", והוסיף "מעולם לא שיניתי את סדר העדיפויות שלי"; 2. הוא רצה להפוך את סכב הענקת רישיונות הגז הקרוב, שייסגר ב־10 ביולי, לאטרקטיבי ככל האפשר, על ידי הרגמה שלגז ישראלי נוסף מעבר ללוויתן תהיה גישה לשוקי יצוא אמינים.

הוא עושה את זה על ידי מתן הצהרה אופטימית שמתחת לאדמה יש פוטנציאל לגילוי של עוד 2,000-3,000 bcm, ומעל האדמה ישראל היא כעת 1. מדינת רגולציה יציבה (אמנם אחרי ההצבעה ב־2 באפריל על עוד תקנת חירום דרקונית בשוק הגז עם מינימום התייעצות עם הציבור בנושא) 2. יש שוק גז שבו אפשר למכור תגליות גז חדשות.

הבעיות העיקריות עם צינור הגז East Med הן שתיים, כפי שמסביר המומחה הקפריסאי ד"ר צ'ז'לס אלינס. הראשונה היא ש"בעומקים כאלו כל צינור לא יכול להעביר יותר מכ־14 bcm גז בשנה בגלל ההגבלה על קוטר הצינור, שלא יכול לעלות על 24 אינץ', בייחוד בקטע

העמוק ביותר בין קפריסין לכרתים. הבעיה השנייה היא שמחיר הגז באירופה יצטרך להיות מעל 8 דולרים ל־MMBtu כדי להצדיק את עלויות ההולכה לאורך יותר מ־2,000 ק"מ. עוד תגליות גז עלולות לחייב צינור נוסף, ולהכפיל את העלויות.

זה לא יעבוד

האם לא נוכל להיות נדיבים יותר, לפרגן לשר שטייניץ, לתת לו ליהנות מהספק ולהניח שלכל הפחות כוונותיו טובות?

ובכן, התשובה שלילית. הסיבות הן שאנחנו מסתכנים בהכעסת הדוב הרוסי, עם השלכות לא ידועות למצב כזה. לכל הפחות, פוטין יכול להחליט להתנגד לפרויקטים אחרים של יצוא ישראלי שיש להם סיכויי הצלחה גדולים בהרבה, כמו יצוא גז לטורקיה, אם הוא יחשוב שישראל מנסה לחדור לשווקים רוסיים גדולים ורחוקים עוד יותר. העובדה ששטייניץ הצהיר שהשאיפה שלו היא שישראל תחליף את שדות הגז המתדרדרים בים הצפוני ולא לרחוק את הגז הרוסי, לא צפויה להתקבל כאמינה או לפייס את רוסיה. סיבה נוספת היא פשוט שלא מתייחסים אלינו ברצינות. שטייניץ מטשטש את הגבול בין פרויקטים מציאותיים שאפשר לסיים בהצלחה, לבין פרויקטים לא ריאליים שאי אפשר לסיים. ואחרון־אחרון ולא פחות חשוב – פירוש הדבר יהיה שמשאבי משרד האנרגיה יושקעו או יבוזבוז בקידום הפרויקט הלא נכון.

אז במה צריך משרד האנרגיה להת־מוקד?

בחזית היצוא. ההתמקדות העיקרית צריכה להיות בקידום פרויקט יצוא הגז לטורקיה. בנוסף, אם ישראל תשאף ביום מן הימים למכור גז לאירופה (אם יהיו עוד תגליות ואם המחירים יעלו), ההערכה שלי היא שהאופציה הטובה יותר היא להזרים גז מישראל ליוון דרך שטחה היבשתי של טורקיה. טורקיה ויוון כבר מחוברות בצינור יבשתי. מיוון, הגז יוכל להיות מוזרם מאוחר יותר לבלגריה, רומניה ואוקראינה, על ידי היפוך הכיוון של הצינור המערבי שמוביל כעת גז רוסי לטורקיה (בייחוד מפני שצינור זה אמור להיות מושבת כאשר צינור TurkStream יתחיל לפעול). בנוסף, יש דברים רבים שאפשר לעשות בשוק המקומי, ששייך במאת האחוזים לתחום הסמכות של משרד האנרגיה (ראו מסגרת).

לסיכום, הנחת צינור הגז הארוך והעמוק ביותר בעולם מישראל לאירופה בשיתוף פעולה עם מדינות מהאיחוד האירופי תהיה הישג מרשים מאוד לישראל, ומשהו שאפשר להתגאות בו בקלות. אלא שהסיכויים למימוש חזון כזה הם קלושים, ורוב המשתנים שמשפיעים על התקדמות פרויקט מסוג כזה הם מעבר לשליטתנו.

השגת היעדים לשוק הישראלי, לעומת זאת, היא לגמרי בתחום אחריותו ותפקידו של שר האנרגיה. אם הוא יתמקד ביעדים הללו, יש סיכוי גבוה שאפשר יהיה להשיג את רובם, אם לא את כולם. היתרונות לשוק הישראלי יהיו אדירים. ●

הכותבת היא מומחית לגז טבעי במזרח הים התיכון

מאת ג׳ינה כהן ומיקי קורנר

כך נראה השוק המקומי וזה מה שכדאי לעשות בו

מצב שוק הגז הטבעי נכון לאפריל 2017

Upstream:

- הצריכה השנתית של המשק היא כ־9.7 bcm.
- מאגר תמר מספק כ־97% מהגז (כ־3% יבוא של גט"ן).
- הוחלט על FID לפיתוח לוויתן, שיכפיל (או יותר) את יכולת האספקה ויבטיח יתרות תשתיות וביטחון אנרגיה.
- מאגרי תנין/כריש נמכרו לחברת אנרג'ין שמתמודדת עם אתגרים משמעותיים כדי לקבל החלטת השקעה.
- אין "מפעילים" ישראלים, ולפי הרגולציה הקיימת הדבר לא אפשרי.
- בשוק נוכחת גם חברת אדיסון, מפעילה בינלאומית מנוסה, אך כמעט אינה פעילה בשוק המקומי.
- מעטפות מכרו 24 בשטחים החדשים ייפתחו ב־10 ביולי, והחשש הוא מפני מעט משתתפים ומרמה נמוכה שלהם.

mid & down stream:

- זה זמן רב אין השקעות משמעותיות חדשות במערכת ההולכה, ויותר משלוש שנים לא אושרו קווי הולכה חדשים הנחוצים מאוד (בעיקר לדרום) להגדלת ה־linepack. כיוון שנפח התשתית אינו מספק, נוצר בשעות שיאי הביקוש מחסור נקודתי (ירידת לחץ באזורים מסוימים, כאמור בעיקר בדרום), שמחייב שימוש בדלקים מיובאים או בגט"ן מיובא.
- העלות העודפת של הדלקים האלטרנטיביים גבוהה משמעותית מעלות הרהבת התשתית.
- מערכות החלוקה מוקמות בקצב איטי מאוד, התמריצים המוצעים אינם צפויים לשפר באופן משמעותי את המצב כיוון שאינם מושקעים במקום הנכון. מימון ממשלתי צריך להינתן כנגד הקמת תשתית (על ידי חברות החלוקה) בתמורה להפחתת תעריפים לצרכנים. הפעילות והצהרות הרשות אינן מעודדות חיבור לגז אלא לקומץ צרכנים תעשייתיים גדולים. הרגולציה על חברות החלוקה מכבירה במקום לסייע.
- צרכנים בחלוקה לא מתחברים לרשת בגלל עלויות תשתית גבוהות, חוסר ודאות לגבי לו"ז הקמת התשתיות, חוסר ודאות לגבי עלות התחליפים ביחס למחיר הגז, מירווח השיווק, חוסר נגישות וגישה שלילית של רשות הגז.
- גז טבעי רחוס (CNG) לתחבורה – מצד אחד המדינה מציעה תמריצים ומצד שני מבקשת להחליט (בוועדת הכלכלה) על מיסוי גבוה מאוד, לאין שיעור יותר ממרכיב התמריץ. הגישה עצרה את תחילת פיתוח הסקטור וכל סיכוי להתפתחותו (שיעור המס יהיה אולי הגבוה בעולם כפי שהאוצר מציע, אבל לא יגבו מסים, המשקיעים לא ישיקעו ובעלי כלי רכב לא יסבו).
- תחנות כוח: השימוש בפחם הופחת ב־17% השנה, אך עדיין אחראי על 36% מסך ייצור החשמל במשק (49.6% מהייצור של חברת החשמל), ויש מקום להפחתה משמעותית נוספת. השאלות הבוערות הן: האם ובאיזה היקף תימשך ההפחתה בשימוש בפחם, כמה ומי ייצר בגז, והאם, כמה ומי יקים תחנות חדשות.
- היקף הביקוש העתידי של ה־mid & down stream אינו ברור. יש חוסר ודאות לגבי לו"ז ועלויות התשתיות, והתמיכה הממשלתית מעטה. הדבר מקשה מאוד על פיתוח של לוויתן וכריש/תנין ובוודאי על מאמצי החיפוש של תגליות חדשות.

יעדים אפשריים לשנים 2020-2022:

- השגת תועלות גיאור־פוליטיות מיצוא גז והגדלת הכנסות מדינה ממסים על הפקה מוגברת.
- ריבוי חברות ומפעילים ב־Upstream.
- תנאים שיאפשרו לחברה ישראלית להיות מפעילה.
- רגולציה תומכת ומחירים כלכליים.
- צריכה שנתית של יותר מ־15 bcm בישראל – הפחתת השימוש בפחם למינימום (10% פלוס מינוס מסך ייצור החשמל), מפעלים, בתי חולים, מרכזים מסחריים וכדומה וכן סקטורים חדשים כגון תחבורה, אמוניה ועוד.
- פיתוח של תשתיות:
- חיבור מאגרים לרשת בהיקף אספקה שהוא לפחות כפול מהצריכה השוטפת.
- גידול של 50% לפחות בנפח צנרת ההולכה.
- האצת ההקמה של הרשת בכל ששת אזורי החלוקה והקמה של לפחות 400 ק"מ צנרת חלוקה נוספת.
- חיבור של 200 צרכני חלוקה נוספים. ●